

BEVEZETŐ

ELEK PÉTER & HAJDU TAMÁS

A 2019. évi Munkaerőpiaci Tükör Közelképe az egészségi állapot, az egészségügyi ellátások igénybevétele és a munkaerőpiaci helyzet (gazdasági aktivitás, foglalkoztatás, keresetek, munkapiaci körülmények) közötti összefüggéseket vizsgálja Magyarországon. A kapcsolat komplex: az egészségi állapot befolyásolja egyrészt az egyén termelékenységét és így várható keresetét, másrészt a munkavégzéssel kapcsolatos „kényelmetlenség” mértékét, tehát – a klasszikus munkagazdaságtani elmélettel összhangban – az egészségi sokkoknak mérhető hatásuk van az egyén munkapiaci helyzetére. (Valójában nemcsak a felnőttkori egészségi sokkok, hanem a kisgyermekkorai egészségi állapot későbbi hatása sem elhanyagolható, lásd például *Almond és szerzőtársai*, 2018 összefoglalóját). A másik irányban: a munkapiaci helyzet és a munkakörülmények közvetlenül (például a munkahelyi balesetek következtében) és közvetetten (például az egészségügyi ellátórendszerhez való hozzáféréseken keresztül) vissza is hatnak az egészségi állapotra. A szabályozási környezet, a jóléti ellátások mértéke és az egészségügyi rendszer minősége e kapcsolat mindkét irányát érintik.

A témának terjedelmes nemzetközi szakirodalma van (lásd például *Barnay*, 2016, *Currie–Madrian*, 1999, *Prinz és szerzőtársai*, 2018 összefoglaló cikkeit), a Közelkép tanulmányainak újszerűségét többek között a magyarországi helyzet leírása adja. Ennek egyik alapját egy egyedülállóan gazdag adminisztratív adatbázis jelenti, amelyet a Közgazdaság- és Regionális Tudományi Kutatóközpont (KRTK) Adatbankja állított össze, és amely a magyar lakosság felének véletlen mintájára vonatkozóan tartalmaz anonimizált munkapiaci és egészségügyi adatokat (*Sebők*, 2019). Az Admin3 adatbázis (kiegészítve más adminisztratív adatokkal) olyan kérdések megválaszolására ad lehetőséget, amelyekre korábban Magyarországon nem, vagy csak korlátozottan volt mód. A Közelkép fejezeteinek nem céljuk, hogy az egészség és munkaerőpiac összetett kapcsolatának minden részletét feltárják, de betekintést nyújtanak a kétirányú kapcsolat elemeibe, valamint rámutatnak a szabályozási környezet hatásaira is.

A Közelkép 1. fejezete egyrészt azt vizsgálja, hogy a magyar lakosság európai átlaghoz viszonyított rosszabb egészségi állapota mennyiben magyarázhatja az európai összehasonlításban alacsonyabb foglalkoztatást, másrészt leíró elemzést nyújt az egészségi állapot és a foglalkoztatottság magyarországi összefüggéséről. A 2. fejezet tanulmányai a mortalitás és morbiditás (speciálisan a szívinfarktus), a hálapénz-fizetés és a magánegészségügy-igénybevétel munkapiaci, területi, szocioökonómiai egyenlőtlenségeit és ezek néhány lehetséges okát tárják fel.

A Közelkép további fejezetei különböző élethelyzetekben mutatják be a munka és az egészség kétirányú kapcsolatát. A 3. fejezet a foglalkoztatottak egészségével foglalkozik. A 3.1. és 3.2. alfejezet az egészségügyi kiadások eltéréseit vizsgálja a munkajövedelem nagysága, illetve a foglalkoztató vállalat tulajdonosa (belföldi/külföldi) szerint. A 3.3. alfejezet a munkahely egészségre kifejtett hatásának legközvetlenebb indikátorát, a munkahelyi balesetek előfordulását elemzi a különböző ágazatokban, vállalat típusokban és foglalkozási csoportokban. Ehhez kapcsolódva az egyik keretes írás illusztrálja, hogy a baleseti valószínűségek eltérései miként alkalmazhatók az emberi élet statisztikai értékének becsléséhez. A másik keretes írás pedig további példát hoz a munkakörülmények egészségi hatására: megmutatja, hogy a vendéglátóhelyeken bevezetett dohányzási tilalom mérhetően javította az ott dolgozó várandós nők újszülöttjeinek egészségét. A 3.4. alfejezet a korábbi évek táppénzszabály-szigorításainak ösztönzési hatásait járja körül, majd keretes írások foglalkoznak két speciális témával: az egészségügyi fejlesztéseknek a munkavállalókra kifejtett hatásával, illetve az elvándorlók egészségével. A 4. fejezet két tanulmánya az egészségügyben dolgozók egészségi állapotát és az orvosok külföldre vándorlását elemzi.

Az 5. fejezet témája a munkanélküliség hatása az egészségre. Az 5.1. alfejezet a gazdasági válságok és az állásvesztés egészségi következményeivel, az 5.2. alfejezet speciálisan a kelet-közép-európai rendszerváltásokat követő gazdasági sokkok hosszú távú egészségi hatásaival foglalkozik, és külön keretes írás tér ki a közfoglalkoztatottak egészségügyi kiadásaira. A 6. fejezet tanulmányai közül a 6.1. alfejezet az egészségi ellátórendszer igénybevétele és az öregségi nyugdíjba vonulás kétirányú kapcsolatát elemzi, míg a 6.2. alfejezet bemutatja az életvégi palliatív ellátások iránti igény növekedésének munkaerőpiaci összefüggéseit.

A 7. fejezet első tanulmánya a megváltozott munkaképességű lakosság foglalkoztatottságát tárgyalja európai összehasonlításban (keretes írás tér ki a kapcsolódó mérési problémákra), majd áttekinti a foglalkoztatás növelését célzó keresletoldali szakpolitikai eszközöket (keretes írásban részletezve a rehabilitációs hozzájárulás hatását). A második tanulmány – a kínálati oldalon – a rokkantsági és rehabilitációs ellátások szabályozásában bekövetkezett változások hatásait elemzi.

A 8. fejezet témája a fiatal korosztály. A magyarországi adminisztratív adatok még nem teszik lehetővé a gyermekkori egészségi sokkok későbbi munkapiaci hatásainak megmérését, ezért ennek nemzetközi szakirodalmát keretes írás dolgozza fel. Ugyanakkor a 8.1. alfejezet magyarországi adatok alapján mutatja be, hogy a gyermekek kórházban töltött ideje miként befolyásolja későbbi iskolai teljesítményüket – ami várhatóan munkapiaci sikerességükkel is kapcsolatban lesz. A 8.2. alfejezet a fiatalok munkaerőpiaci helyzetének egészségre kifejtett hatását illusztrálja a települési munkapiaci körülmények és a tinédzserkori gyermekvállalás közötti kapcsolat megbecslésével.

A Közelkép a koronavírus-járvány második hulláma alatt került nyomdába, így még nyilvánvalóan nem vállalkozhattunk a járvány egészségügyi, munkapiaci, gazdasági és oktatási következményeinek teljeskörű elemzésére. A 9. fejezet első tanulmánya általános leírást nyújt a járvány során felmerülő egészségügyi-gazdasági döntési dilemmákról, és röviden értékeli a Magyarországon az első félév során alkalmazott közpolitikai lépéseket. A második tanulmány pedig a legújabb rendelkezésre álló adatok alapján az eddigi munkaerőpiaci hatásokat tekinti át, kitérve azok társadalmi csoportok szerinti heterogenitására.

Reményeink szerint a Közelkép tanulmányai egyrészt a szakpolitika számára is jelentős eredményeket tartalmaznak, másrészt számos olyan összefüggésre mutatnak rá, amelyekre a későbbiekben további kutatásokat lehet alapozni.

Hivatkozások

- ALMOND, D.–CURRIE, J.–DUQUE, V. (2018): Childhood circumstances and adult outcomes: Act II. *Journal of Economic Literature*, Vol. 56. 4. 1360–1446. o. <https://doi.org/10.1257/jel.20171164>.
- BARNAY, T. (2016): Health, work and working conditions: a review of the European economic literature. *The European Journal of Health Economics*, Vol. 17. No. 6. 693–709. o. <https://doi.org/10.1007/s10198-015-0715-8>.
- CURRIE, J.–MADRIAN, B. C. (1999): Health, health insurance and the labor market. *Handbook of Labor Economics*. Elsevier: 3309–3416. [https://doi.org/10.1016/S1573-4463\(99\)30041-9](https://doi.org/10.1016/S1573-4463(99)30041-9).
- PRINZ DÁNIEL–CHERNEW, M.–CUTLER, D.–FRAKT, A. (2018): Health and economic activity over the lifecycle: literature review. NBER Working Paper 24865. <https://doi.org/10.3386/w24865>.
- SEBŐK ANNA (2019): A KRTK Adatbank Kapcsolt Államigazgatási Panneladatbázisa. *Közgazdasági Szemle*, 66. évf. 11. sz. 1230–1236. o. <https://doi.org/10.18414/KSZ.2019.11.1230>.